

28 Upadek i odbudowa państwa

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:

- 3) charakteryzuje kryzys monarchii Mieszka II;
- 4) charakteryzuje odbudowę i rozwój państwa Piastów za rządów Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego.

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1031, 1038, 1039, 1058, 1076, 1079,
- postacie: Mieszka II, Brzetysława, Kazimierza Odnowiciela, biskupa Stanisława.

ROZUMIE

- pojęcie: powstanie ludowe.

POTRAFI

- scharakteryzować i ocenić dokonania Mieszka II,
- wskazać przyczyny kryzysu państwa polskiego za panowania Mieszka II,
- opisać sytuację na ziemiach polskich po śmierci Mieszka II,
- przedstawić skutki powstania ludowego w Wielkopolsce i najazdu Brzetysława na ziemię polskie,
- scharakteryzować i ocenić dokonania Kazimierza Odnowiciela,
- omówić sposób utrzymania wojska, który rozwinął się za panowania Kazimierza Odnowiciela,
- scharakteryzować i ocenić dokonania Bolesława Śmiałego,
- ocenić skutki polityki Bolesława Śmiałego w stosunku do cesarza Henryka IV,
- synchronizować wydarzenia w Polsce z wydarzeniami w Europie Zachodniej w XI w.,
- omówić zmiany terytorialne państwa pierwszych Piastów,
- przedstawić podłoże i konsekwencje konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem.

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna (2 godziny lekcyjne).

I. Wprowadzenie

Podajemy temat i cele lekcji.

Prosimy uczniów o przypomnienie najważniejszych osiągnięć Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Wieszamy na tablicy uproszczone drzewo genealogiczne pierwszych Piastów ► PDF i informujemy uczniów, że ich zadaniem będzie uzupełnianie drzewa w miarę zdobywania wiedzy o tej dynastii oraz zebranie informacji o polityce władców panujących w XI-wiecznej Polsce. Przypominamy także tematykę dyskusji (materiał dla nauczyciela) kończącej poprzednią lekcję i wyjaśniamy, że na dzisiejszych zajęciach poznamy odpowiedź na pytanie zadane w podsumowaniu zajęć.

II. Rozwinięcie

Dzielimy uczniów na cztery grupy i przydzielamy im instrukcje ► PDF. Jednocześnie wyznaczamy czterech uczniów, którzy będą pełnić funkcję kronikarzy gromadzących wiedzę o dziejach państwa polskiego w XI w. Oni również otrzymują instrukcje ► PDF.

Grupa I

Wejdźcie w rolę Mieszka II i jego doradców. Wyjaśnijcie kronikarzom okoliczności, w jakich zostaliście pozbawieni władzy. Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Mieszko II* (s. 154).

Grupa II

Wejdźcie w rolę poddanych. Wystąpiliście przeciw swoim panom. Wyjaśnijcie kronikarzom, dlaczego to zrobiliście i jakie były tego konsekwencje dla państwa. Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Upadek państwa* (s. 155).

Grupa III

Wejdźcie w rolę Kazimierza i jego doradców. Opowiedzcie kronikarzom, w jakich okolicznościach wróciliście do Polski i czym Kazimierz zasłużył sobie na przydomek Odnowiciel. Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Kazimierz Odnowiciel* (s. 156–157).

Grupa IV

Wejdźcie w rolę Bolesława Śmiałego i jego doradców. Opowiedzcie kronikarzom, w jaki sposób Bolesławowi udało się odzyskać koronę Królestwa Polskiego. Wyjaśnijcie, jakie znaczenie miała koronacja królewska dla naszego państwa. Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Król Bolesław Śmiały* (s. 157–158).

Instrukcja dla kronikarzy

Waszym zadaniem jest zebranie informacji na temat wydarzeń w Polsce w XI w. Dowiedzcie się:

- Dlaczego Mieszko II nie utrzymał się na tronie?
- Dlaczego poddani zbuntowali się przeciwko swoim panom i jakie były skutki powstania ludowego?

- W jakich okolicznościach władzę przejął syn Mieszka II – Kazimierz? Jakie działania podjął, aby odbudować państwo?
- W jaki sposób Bolesław Śmiały, syn Kazimierza Odnowiciela, odzyskał koronę Królestwa Polskiego?

Przedyskutujcie, jakich informacji i materiałów oczekujecie od poszczególnych grup. Przygotujcie prezentację w formie plakatu.

Kronikarze po kolei zbierają informacje, przeprowadzając wywiady z grupami eksperckimi. Następnie podchodzą do drzewa genealogicznego powieszzonego na tablicy i uzupełniają go zgodnie z informacjami otrzymanymi od grup . Czuwamy nad chronologicznym zapisem wydarzeń. Odwołując się do mapy *Zmiany terytorialne, lata 1025–1079 (Mapa interaktywna. Historia Polski)* lub do mapy ściennej obejmującej ten okres, podkreślamy dynamikę zmiany od upadku do odrodzenia państwa polskiego.

III. Podsumowanie

Wyjaśniamy okoliczności i konsekwencje sporu między Bolesławem Śmiałym a biskupem krakowskim Stanisławem. Przedstawiamy też stanowisko współczesnych historyków co do okoliczności i przebiegu sporu między królem a biskupem.

Metody kontroli

Wspólnie z uczniami uzupełniamy rocznik w ćwiczeniu 1 (zeszyt ćwiczeń, s. 65).

Praca domowa

Ćwiczenie 2 (zeszyt ćwiczeń, s. 66).

Materiał dla nauczyciela

Dyskusja

Metoda polegająca na wymianie zdań lub poglądów na dany temat między nauczycielem a uczniami lub między uczniami. Punktem wyjścia dyskusji jest odmiennosc stanowisk osób (obozów) biorących w niej udział, natomiast jej celem – znalezienie rozwiązania, które będzie możliwe do zaakceptowania przez wszystkie strony uczestniczące w dyskusji.

Stosowanie tej metody umożliwia porządkowanie, systematyzowanie i utrwalanie zdobytej wiedzy, a także wzbogacanie jej o nowe elementy. Ponadto pozwala ona na doskonalenie umiejętności budowania dłuższej wypowiedzi ustnej, uczy właściwej argumentacji, obrony własnego stanowiska oraz krytycznego myślenia. Z kolei aspekt wychowawczy dyskusji polega na budowaniu odpowiednich relacji między rozmówcami – liczenia się z opinią drugiej osoby, uznawania argumentów strony przeciwnej, jeśli są słuszne, czy lepszego rozumienia innych.

Duże znaczenie dla właściwego przebiegu dyskusji ma prowadząca ją osoba. Do jej zadań należy zaproponowanie zasad, na jakich odbywać się będzie wymiana poglądów, egzekwowanie tych zasad, kierowanie przebiegiem dyskusji, udzielanie głosu uczestnikom, podsumowanie pojawiających się ustaleń oraz sformułowanie ostatecznych wniosków.

Zasady poprawnie prowadzonej dyskusji:

- nieprzerywanie sobie wypowiedzi,
- wzajemne słuchanie się uczestników,
- przestrzeganie określonych ram czasowych wypowiedzi,
- atakowanie problemu, a nie przeciwnika,
- dopuszczanie do głosu innych uczestników.

Komentarz do lekcji

Ten temat możemy wzbogacić projekcją filmu *Upadek państwa Piastów* ▶ .